

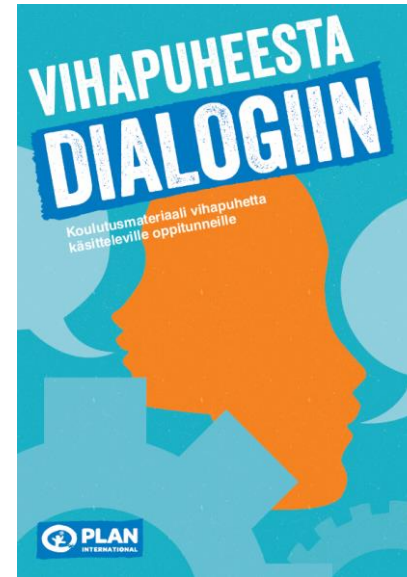
Yhdenvertaisuus ja arvoristiriidat

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koulun
toimintakulttuurin kehittämiseen

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Osiossa hyödynnetty materiaalipaketissa löytyviä oppaita, kuten:

Katso myös: Kiistoja hallinnoimassa ja Kiistanalaisia aiheita opettamassa –oppaat.
HUOM! Löydät muistiinpanoista lähteitä ja lisälukemista.

Kiistanalaiset aiheet ovat keskeinen osa demokraattista yhteiskuntaa. Siksi niille on annettava keskeinen asema demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksessa.

On entistä tärkeämpää oppia kunnioittamaan ihmisiä, joilla on erilaiset taustat ja arvot.

Kuplat ja polarisaatio

Mitä tapahtui?

Sosiaalisessa mediassa ihmiset altistuvat enenevissä määrin vain mielipiteille, jotka mukailevat omia näkemyksiä. Tämä on huoli demokraattisissa yhteiskunnissa (ks. Garimella, Gionis, De Francisci Morales & Mathioudakis 2018)

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKÖRÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Yhdenvertaisuus ja arvoriistiriidat

1 Koulun toimintakulttuuri perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta

- ”Tarkastus” (koulun toimintakulttuuri)
- Yhdenvertaisuus
- Sukupuolten tasa-arvo ja sukupuolen moninaisuus
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu

2 Konfliktit

- Tunteet, arvot ja konfliktit
- Vihapuhe ja sananvapaus

3 Ennaltaehkäisy: mitä kouluissa voidaan tehdä?

- Rakentava vuorovaikutus
- Ihmisarvo, konflikti ja dialogi

Aiheiden valinnat ihmisoikeusnäkökulmasta:

- **Viharikosten määrä** ja keskustelu sananvapaudesta (myös suosituksia esim. YK:n määräaikaistarkastelussa)
- **Syrjinnän** kokemukset Suomessa yleisiä (FRA, EU MIDIS II, 2017)
 - vähemmistöt (CERD 2017: saamelaiset, romanit, maahanmuuttajat)
- **Tasa-arvo** – olemme edistyneitä, mutta Euroopan segregoituneimpia maita ja naisiin kohdistuva väkivalta yleistä (FRA 2014; CEDAW 2014)
 - Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmassa ihmisoikeuskasvatukselle nähdään tarvetta.

Koulun toimintakulttuuri perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta

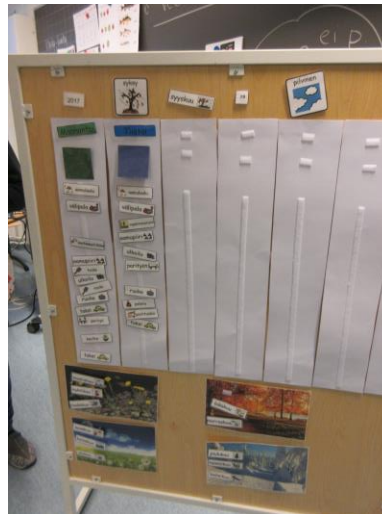
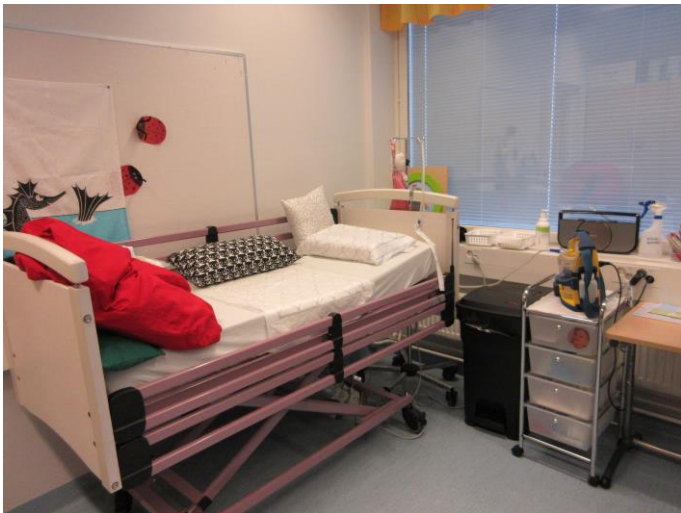
”Tarkastus”

- Lue kysymykset ja mieti, miten koulussanne vastaisit niihin.
- Onko jokin kysymys erityisen vaikea? Tuntuvatko ne itsestään selviltä?
- Mitä yhdenvertaisuushuolia nimeäisit koulustanne?

Havainnot

- **Osallisuudessa** parantamisen varaa.
- **Vammaisten lasten kohtelu** – erityinen tuki paikoin hyvin järjestettyä, mutta myös kanteluiden aiheena usein.
- **Erityisen tuen päätöksissä** usein puutteita.
- **Turvallisuus** – oppilaat kokivat olonsa turvalliseksi.

Yksilöllistä tukea esimerkiksi kommunikointiin tai sairastuessa. Myös viihtyvyyttä kartoitetaan.

Ihmisoikeuksia kunnioittava koulukulttuuri

Kouluyhteisö

- Oppilaat
- Henkilökunta
- Johto
- Vanhemmat

Piirteitä:

- Inklusio
- Osallisuus
- Luotettavuus
- voimaantuminen

GOVERNANCE

The way the school is run, including both formal and informal decision-making systems

RELATIONSHIPS

How members of the school community interact

CURRICULUM

How human rights are taught and learned

ENVIRONMENT

Setting in which people learn

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKÖRÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuuslaki

8 §

Syrjinnän kieltö

Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

6 § Koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.

Yhdenvertaisuushaasteiden näkyväksi tekeminen

- Näkyvät ja näkymättömät sosiaaliset normit
 - Sosiaaliset normit yhteiskunnassa ”normaaleina” pidettyinä asioita, kuten vammattomuus, heteroseksuaalisuus, vaaleaihoisuus
- Miten koulussamme tunnistetaan sosiaalisia normeja?
- **”Teflon-testi”**: kuinka usein joudut epämiellyttävään tilanteeseen seuraavien ominaisuuksien vuoksi (0-3 pistettä):
 - ikä
 - etninen tausta
 - kansalaisuus
 - äidinkieli
 - uskonto
 - vakaumus
 - sukupuoli
 - seksuaalinen suuntautuminen
 - vamma tai terveydentila
 - varallisuus
 - poliittinen mielipide

Yhdenvertaisuus yhteisön ja yksilön hyvinvointia edistävänä

- Sosiaalisten normien purku edistää kaikkien hyvinvointia
 - Sukupuoli, kulttuuri, etninen tausta, uskonto, terveydentila, vammaisuus, ikä, kieli
- Vähemmistöt ovat haavoittuvassa asemassa ja kohtaavat usein syrjintää.
- "Ihminen kulttuurin takana – romanit ja koulutuksen yhdenvertaisuus" – asiantuntijahaastattelu:

<https://www.youtube.com/watch?v=POMjrK5UluA>

Lue lisää syrjinnän kokemisesta koulussa:

Koulu vailla vertaa – opas yhdenvertaisuussuunnitteluun. (Rauhankasvatusinstituutti RKI ry, s.12-13.)

Yhdenvertaisuusteemoja koulussanne?

Suvaitsevaisuus ja yhdenvertaisuus

Hanki kuvia erilaisista ihmisistä. Anna jokaiselle oppilaalle yksi kuva. Pyydä oppilaita asettumaan pareittain vastakkain. Selitä oppilaille, että jokaisen tehtävänä on yhtäältä suvaita parinsa kuvan henkilöä ja toisaalta olla suvaittuna, noin minuutin ajan. Kerro esimerkkejä suvaitsemisesta. Esimerkiksi: suvaitsen sinua, vaikka sinulla on... Tai: suvaitsen sinua, kunhan et... Kerro heille, että he kuvittelevat olevansa kuvassa oleva henkilö, kun heitä suvaitaan. Suvaittuna olevan tehtävä on olla nöyrä ja ottaa kaikki suvaitsevat kommentit kiitollisena vastaan. Noin minuutin kuluttua pyydä oppilaita vaihtamaan osia. Sen jälkeen keskustelkaa siitä, miltä tuntui tulla suvaituksi. Mitä tunteita se herätti? Entä miltä tuntui, kun kommentteihin piti reagoida nöyrästi? Mitä tunteita herätti olla suvaitsevana osapuolena? Voitte myös keskustella siitä, mitä normeja kuvan henkilö rikkoi eli mitä kuvan henkilössä suvaittiin? Mitkä ominaisuudet taasen eivät tulleet suvaituksi eli mitkä ominaisuudet olivat normien mukaisia? Voitte jatkaa keskustelua yhdenvertaisuudesta: miten suvaitsevaisuus ja yhdenvertaisuus eroavat toisistaan? Miten jokainen voisi edistää yhdenvertaisuutta omassa koulussaan?

Sukupuolten tasa-arvo

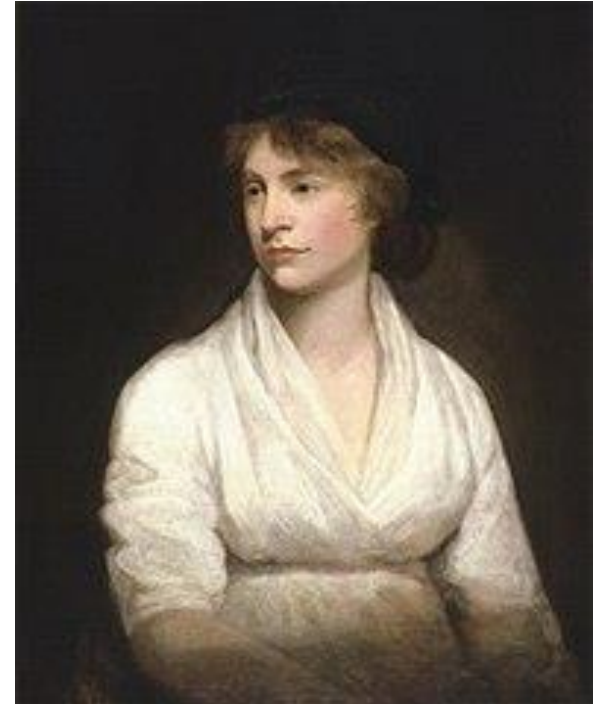

Kasvatuskeskustelua 1700-luvulta...

- **Jean-Jacques Rousseau** (1712-1778):
Nainen on ikuinen lapsi, jonka järki ja ymmärrys ei ole yhtä kehittynyt kuin miehen. Siksi hänet kuuluu kasvattaa äidiksi, sensitiiviseksi muiden tarpeille ja kodin hoitamiseen. Mies rohkeaksi, päätöksentekijäksi, kansalaiseksi, sotilaaksi ja toimijaksi demokratiaan (Rousseau 1762).
- **Mary Wollstonecraft** (1759-1797) oli **radikaali** poliittinen ajattelija ja moraalifilosofi, joka korosti, että miehillä ja naisilla on **yhtäläinen järki**. Hän esitti, että tytöt ja pojat pitää kasvattaa samalla tavalla.

Mary Wollstonecraft (1792): *Naisten oikeuksien puolustus*.

Tasa-arvo ja Suomi

”Kaksi tarinaa” – edelläkävijä, mutta ongelmiaakin on, kuten:

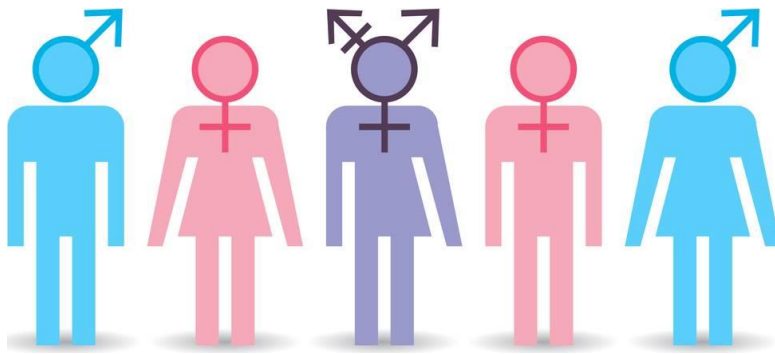
- Translain lisääntymiskyvyttömyysvaatimus.
- Voimakas segregatio aloilla
 - CEDAW-komitea suositteli 2014 tietoisuuden lisäämistä **koulujärjestelmän tärkeästä roolista** lievittää jakautumista eri aloille ja **sukupuolistereotyypioiden ja rakenteellisten rajojen poistamista**, jotta ei-traditionaaliset vaihtoehdot mahdollistuvat kaikilla koulutuksen tasoilla (CEDAW/C/FIN/CO/7, sivu 7).
- Naisiin kohdistuva väkivalta:
 - EU:n perusoikeusviraston vuonna 2014 julkaiseman tutkimuksen mukaan **30 %** 18–74-vuotiaista suomalaisista naisista on kokenut fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa nykyisen tai entisen kumppaninsa tekemänä
 - STM:n *Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmassa* muistutetaan **koulutuksen tärkeydestä**.

KUVAT: Lapinletka.fi

Sukupuolen moninaisuus

- Ei tulisi korostaa vain vähemmistökokemusta, vaan tunnistaa **sukupuolen kokemuksen** eri muodot yleisesti.
- Biologia: sukupuolen moninaisuus luonnollisena
 - XX, XY-kromosomit, XXY, X, jne.
 - SRY geeni voi olla toimimaton tai voi siirtyä X kromosomiin jne.
- Sukupuolivähemmistöillä tarkoitetaan usein transihmisiä (transsukupuoliset, transvestiitit ja transgenderit), intersukupuolisia ja muunsukupuolisia. Heille sukupuolen moninaisuus voi olla biologista tai se voi liittyä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun.
- Cissukupuolinen: Kokee sukupuoli-identiteettinsä syntymässä määritellyksi.

Sukupuolen moninaisuus

- 5,5 % ei koe sukupuoltaan selkeästi tytöksi tai pojaksi (Kouluterveyskysely 2017)
 - Normaalissa 400 oppilaan koulussa on siis luokallisen verran sukupuoltaan pohtivia oppilaita.
- Jopa **87 prosenttia transnuorista** on kokenut epäasiallista kohtelua, kiusaamista, häirintää tai uhkailua koulussa tai oppilaitoksessa.

Kirje rehtoreille

Hei,

Olen 17-vuotias, transsukupuolinen ja ennen kaikkea lukiolainen.

Kun pari vuotta sitten pääsin peruskoulusta, lukion aloittaminen jännitti toden teolla. Uusien aineiden ja nopeamman rytmin sijaan jännityksen syynä oli kuitenkin tietämättömyys siitä, tultaisiinko minua kiusaamaan lukiossakin. Yläkoulussa kiusaaminen oli liittynyt pitkälti siihen, että olin avoimesti trans. Opettajat eivät puuttuneet huuteluun ja muuhun kiusaamiseen silloinkaan, kun sitä tapahtui esimerkiksi luokkahuoneessa opettajan kuullen. **Olisin kovasti toivonut, että koulun henkilökunta olisi selkeästi ilmaissut, että myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla nuorilla on oikeus tasavertaiseen kohteluun. Tätä ei kuitenkaan tapahtunut, vaan yhdenvertaisuus esitettiin usein mielipidekysymyksenä tai hankalien ihmisten vaatimuksena, josta ei oikeastaan pitäisi koulussa puhua. Jämäkkä suhtautuminen kaikenlaiseen kiusaamiseen onkin yksi merkittävimmistä yhdenvertaisuusteoista.**

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kohdalla tasa-arvossa on pitkälti kyse näkyväksi tekemisestä (esim. parisuhdemuotojen huomioiminen opetuksessa.)

Ennen kaikkea haluaisin kannustaa rehtoreita ja opettajia suhtautumaan oppilaisiin ja opiskelijoihin **avoimin mielin**. Sateenkaarinuoria on aina ollut ja tulee olemaan kouluissa, ja **on tärkeää välittää viesti, että juuri teidän oppilaitoksessanne jokainen saa olla sellainen kuin on.**

Armin Kellomäki

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu

- Konkreettinen apuväline koulukulttuurin ihmisoikeusperustaisuuden kehittämiseen.
- Lue yhdenvertaisuussuunnittelun pikaopas materiaalista.
- ***Viranomaisen velvollisuus edistää tasa-arvoa***
 - ***Koulutuksen järjestäjän*** velvollisuus on huolehtia siitä, että sen hallinnoimissa oppilaitoksissa tehdään järjestelmällistä ja suunnitelmallista työtä sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi. ***Koulutuksen järjestäjä on vastuussa*** siitä, että oppilaitoksissa ***edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa*** oppilaitoskohtaisen tasa-arvosuunnitelman mukaisesti. (Tasa-arvolaki 5 § , 5 a §)
- **6 c § Sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisy**
 - **Koulutuksen järjestäjän tulee** ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti.

Lue lisää **Tasa-arvovaltuutetun** sivuilta (www.tasa-arvo.fi) ja www.yhdenvertaisuus.fi

Tasa-arvosuunnittelun tavoite

- Oppilaitoksessa tehtävä tasa-arvosuunnittelu on jatkuva prosessi, jossa luodaan yhteinen käsitys muun muassa siitä
 - millainen on **tasa-arvoinen** oppilaitos,
 - mitkä asiat **voivat estää** tasa-arvon toteutumista
 - mitkä asiat **edistävät** tasa-arvoa oppilaitoksessa

Lue lisää tasa-arvovaltuutetun sivuilta: <https://www.tasa-arvo.fi/ohjeita-oppilaitoksen-tasa-arvosuunnitteluun>

Tasa-arvosuunnitelma

- *Tasa-arvosuunnitelma* tehdään **yhdessä** oppilaiden kanssa. Pelkkä henkilöstön kesken suunnittelu ei täytä tasa-arvolain vaatimusta.
- **erityisesti huomioitavia** kysymyksiä
 - oppilas- tai opiskelijavalinnat
 - opetuksen järjestämiseen
 - oppilaiden tai opiskelijoiden arviointi
 - oppimiserot
 - sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen
 - sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisy
- *oppilaitoksessa opetetaan arvostavaa suhtautumista kaikkiin ja kerrotaan perustietoa sukupuolen moninaisuudesta.*

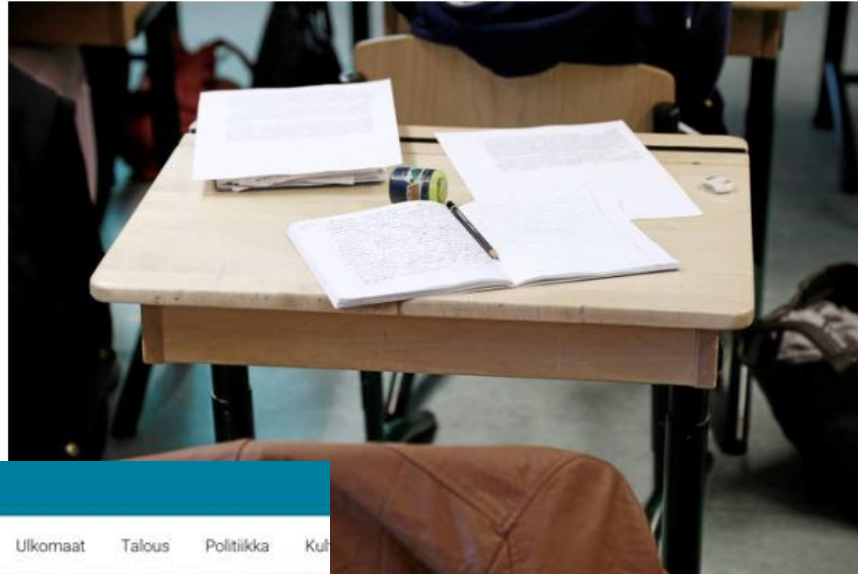
Lue lisää tasa-arvovaltuutetun sivuilta: <https://www.tasa-arvo.fi/ohjeita-oppilaitoksen-tasa-arvosuunnitteluun>

Konfliktit

Nyt tuli "Seta-kielto" – mitä vanhempi voi kieltää koulua opettamasta lapselleen?

Oppimateriaalin valinta kuuluu kouluille ja opettajille. Kuvituskuva.

KUVA
Arkisto/ Veera Visuri

yle UUTISET

Etusivu Tuoreimmat Urheilu Sää Kotimaa Ulkomaat Talous Poliittikka Kult

Ääriuskonnolliset vanhemmat estäisivät koulun seksuaalikasvatuksen lapsiltaan – opettaja ei saisi mainita homoudestakaan

Nykyaikainen yläkoulun seksuaalikasvatus kannustaa itsetuntemukseen, inhimillisyyteen ja rajojen asettamiseen. Jotkut vanhemmat ovat silti takajaloillaan.

Seksuaalikasvatus 12.1.2018 klo 11:36

<https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/444379-nyt-tuli-seta-kielto-mita-vanhempi-voi-kieltaa-koulua-opettamasta-lapselleen>

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

Lestadiolaisperheen lapsen rankka sukupuolenkorjausprosessi: ”Lapsena mietin jo itsemurhaa”

KOTIMAA | JULKAISTU 13.03.2013 20:00 (PÄIVITETTY 19.06.2013 09:48)

<https://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/lestadiolaisperheen-lapsen-rankka-sukupuolenkorjausprosessi-lapsena-mietin-jo-itsemurhaa/1897622#gs.dp1wbUA>

- *Lapsen oman kokemuksen vakavasti ottamisen tärkeys*
- *”Se on ihana, kun saa olla näkyvä”*

Tunteet, arvot ja konfliktit

- Arvoihin liittyy tunteita, mutta **kaikki mielipiteet eivät ole yhtä perusteltuja**
- Tunteet voivat olla hyvän arvostelman merkki (esim. minun tai jonkun muun rajoja loukataan), mutta estäessään rakentavaa vuorovaikutusta on hyvä rauhoittua. Eri osapuolten **kuuleminen** on tärkeää.

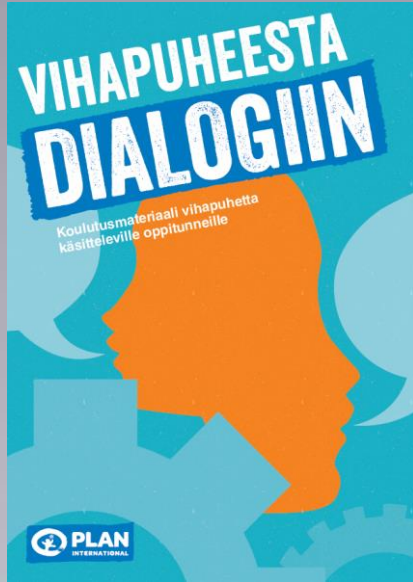
- Ihmisoikeusnäkökulma esimerkiksi omantunnon ja uskonnonvapauteen
 - Omantunnon ja uskonnonvapaus turvaa sekä **positiivista että negatiivista** uskonnonvapautta (vapaus harjoittaa tai olla harjoittamatta)
 - Uskonnonvapaus **ei turvaa syrjiviä käytäntöjä.**

Opetuksen järjestäjän velvollisuus

- Koululla velvollisuus antaa tietoon, lakiin ja OPSiin perustuvaa opetusta.
- Esim. seksuaalikasvatus:
 - Arvostava ja hyvin toteutettu seksuaalikasvatus tukee oppilaiden kehitystä.
 - Esim. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) ratkaisussa päiväkodin ja koulun seksuaalikasvatukseen osallistuminen on pakollista. (A.R. and L.R. v. Switzerland (application no. 22338/15))
 - Lapsella on oikeus saada tietoa (Lapsen oikeuksien sopimus).

Vihapuhe ja sananvapaus

Vihapuhe

- <https://areena.yle.fi/1-3971359> (luetut kommentit)
- https://www.youtube.com/watch?v=2Q_pxjSrWcg (Poliisi)
- https://www.youtube.com/watch?v=UNLis_VSZe0 (4:22 Ei vihapuheelle)

Vihapuheen määrittely

- Perustuu usein ***stereotyyppiseen*** ajatteluun (me – he – asettelu)
- Uhkaa kohteen *ihmisarvoa* ja ihmisoikeuksia
- **tyyli** voi olla väkivaltaista ja uhkaava tai rauhallisesti argumentoitua. Usein anonyymia.
- tekijä saattaa uhriutua, vedota *sananvapauteen* tai sanoa vitsailleensa
- Liittyy **valtarakanteeseen**, jolla pyritään hiljentämään kohde

Lue lisää: **Plan**: Vihapuheesta dialogiin – Koulutusmateriaali vihapuhetta käsitteleville Oppitunneille.

Vihapuheen juridinen määrittely

- Laissa ei ”vihapuhetta”, mutta lainsäädännön nojalla voidaan nostaa syyte:
 - kiihottaminen kansanryhmää vastaan
 - vainoaminen
 - syrjintä
 - laitton uhkaus
 - kunnianloukkaus
 - uskonrauhan rikkominen
- ”Luonteeltaan rasististen ja vihamielisten tekojen ymmärretään kansainvälisesti loukkaavan ihmisoikeuksia ja uhkaavan oikeusvaltion periaatteita ja demokratian perusteita.” HE 317/2010 vp., s.5 (Neuvonen 2015, 19)

Vihapuhe - sananvapaus

- sananvapauden nojalla ei voi rikkoa muita oikeuksia: oikeus turvaan ja rauhaan, yksityiselämän suoja, omantunnon ja uskonnon vapaus.
- demokraattisen oikeusvaltion tehtävä on suojata moninaisten äänien esiin pääsy: vihapuhe **kaventaa** sananvapautta
 - toimittajat, tutkijat, poliitikot, vähemmistöt

Sananvapaus

- Perustuslaki 12 § 1.mom., Ihmisoikeussopimus 10. artikla 2 kohta
- EIS keskeinen EIT:n oikeuskäytännön kannalta
- sananvapauden suojaa nauttivat poliittinen viestintä, kaupallinen, uskonnollinen ja taiteellinen viestintä.
 - poliittisessa viitekehyksessä suojaa on laajin (Neuvonen 2015, 26)
- sananvapauteen kuuluu oikeus esittää loukkaavia ja järkyttäviä ilmauksia.
- Toisaalta on selvää, että kansanryhmiin kohdistuva vihamielinen ja halveksunta tai väkivaltaan yllyttäminen on kiellettyä.
- tilanteet **edellyttävät punnintaa** ja ratkaisu riippuu täysin tapauksen **yksityiskohdista ja viitekehyksestä**. (Neuvonen 2015, 29)

Tilanne

- Kouluun tunkeutuu henkilöitä, jotka levittävät oppilaille tiedotteita, joissa homoseksuaalisuus esitellään yhteiskuntaa tuhoavana ilmiönä. Tiedotteissa kerrotaan homoseksuaalien olevan vastuussa HIV- ja AIDS-epidemioiden levittämisestä ja homoseksuaalien lobbausjärjestöjen pyrkivän pedofilian laillistamiseen.

Vejdeland ym. v Ruotsi (EIT, 2012)

Em. Toimijat tuomittiin alioikeudessa vankeuteen kansanryhmää vastaan kiihottamisesta.

- Hovioikeus hylkäsi syytteet korostaen sananvapautta
- Korkein hallinto-oikeus antoi sakot ja ehdollista vankeutta.
- Tunkeutujat valittivat EIT:hen, ja EIT korosti sananvapauden suojaavan loukkaavia ilmiöitä, mutta näki toimet oikeasuhtaisina. Huomioitiin myös, että tiedotteita oli jaettu koulussa ikänsä puolesta vaikutuksille alttiille nuorille lokeroihin, eikä heillä ollut mahdollisuutta siten kieltäytyä viestien vastaanottamisesta.

Vihapuheen ehkäisy koulussa

- Luottamus ja utelias ilmapiiri apuna erilaisten näkemysten tutkimiseen
 - .. **Mutta kaikki mielipiteet eivät ole yhtä perusteltuja!**
- Rasismia ja vihapuhetta ei voi perustella ”kriittisellä ajattelulla” tai sananvapaudella.
- Sananvapaudesta ja sen rajoista on hyvä keskustella
 - Miksi jotkut mielipiteet loukkaavat? Miten harjoitellaan keskustelemaan kunnioittavasti erimielisyyksistä?
 - Hyödynnä esim. harjoituksia oppaasta *Kiistanalaisia aiheita opettamassa* 2017
- Racistisen vihapuheen taustalla usein kokemus syrjäytymisestä ja merkityksettömyydestä
- Pedagogisia huomioita: vuorovaikutustaidot, media- ja monilukutaito, luottamus ja **yhteiset pelisäännöt**
 - **Ihmisoikeusperustaisuus**

Rakentava vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus

Ihmisarvo, konflikti ja dialogi

- Erimielisyys on essentiaalista demokratialle, mutta *miten* olemme eri mieltä.
- Dialogitaidot
 - Vuorovaikutteista keskustelua, ei monologia.
 - Kuunteleminen
 - Oman kannan ilmaisu kunnioittavasti
- Ihmisarvo kunnioittavan dialogin taustalla.
- Ihmisarvon ja myötätunnon mitätöinti on ollut suurien moraalisten katastrofien taustamekanismi (Glover 1999).
- Ihmisarvon mitätöintiä voi olla toisen vajavainen kohtaaminen: ”*Olen näkymätön mies*” (Ellison 1969/1952)
- Me ajattelemme, mutta he ”ajattelevat”; me suremme, mutta he ”surevat” (Gaita 2002): toinen nähdään sisällöllisesti ”tyhjempänä”.

Empatiakyky

”Kehittynyt empatiakyky on typeryyden pahin vihollinen” (Nussbaum 2011, 38)

- Nussbaum (2011) on korostanut koulun merkitystä empatiakyvyn kehittämisessä, joka on tärkeää **demokraattisen kansalaisuuteen** kasvuun
 - osallisuus
 - moraalinen mielikuvitus
- empatia ei ole *samanmielisyyttä*, vaan toisen erilaisuuden tunnustamista ja kunnioittamista. Toisaalta siihen kuuluu samankaltaisuuden tunnistaminen: toisen suru ei ole sen vähäpätöisempi kuin omani.
- **eettisesti** tärkeää kyetä näkemään koko ihmisarvo: toisen *ihmisyys* on yhtä arvokas erilaisuudesta huolimatta.

PYSÄHDY JA POHDI: Miltä tyhjän peilikuvan näkeminen voi tuntua? Ketä tämä voi koskea minun koulussani? Mitä asialle voi tehdä? Mitä minä voin tehdä? Entä miltä tuntuu, kun peiliin katsoessa näkee itsensä ja maailmansa?

Joona Taipale

Tove Janssonin "Näkymätön lapsi" ja sosiaalinen peilaaminen

Lue myös: Taipale (2016), Psykoterapia 35 (1).

Lähteet

- Alanko, Katarina (2014): Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa? Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 72, Seta, Seta-julkaisuja 23.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/sateenkaarinuori.pdf>
- CEDAW/C/FIN/CO/7, Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen CEDAW-komitean suositukset 2014
- CERD/C/FIN/23: Rotusyrjinnän vastaisen CERD-komitean suosituksia Suomelle 2017 esim. täältä:
<http://www.ihmisoikeuskeskus.fi/julkaisut2/uutiset/uutisarkisto-2012-2017/?x5964496=5965236>
- Ellison, Ralph (1969/1952): *Nakymaton mies*. Linturi, Jouko (suom.) teoksesta Invisible Man. Helsinki: Tammi.
- FRA, Euroopan unionin perusoikeusviraston tutkimus EU MIDIS II vähemmistöjen asemaa ja syrjinnän määrää kartoittava tutkimus: <http://fra.europa.eu/en/project/2015/eu-midis-ii-european-union-minorities-and-discrimination-survey>
- Gaita, Raimond (2002): *A Common Humanity: Thinking About Love and Truth and Justice*. London: Routledge.
- Garimella, Gionis, De Francisci Morales & Mathioudakis (2018): Political Discourse on Social Media: Echo Chambers, Gatekeepers, and the Price of Bipartisanship –tutkimus: <https://arxiv.org/pdf/1801.01665.pdf>
- Glover, Jonathan (1999): *Ihmisyys. 1900-luvun moraalihistoria*. (suom.) Petri Stenman. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Lapin letka-tasa-arvohanke: <http://www.lapinletka.fi/>
- Neuvonen, Riku (toim.) 2015: *Vihapuhe Suomessa*. Edita. /Vejdeland ym. V. Ruotsi, EIT 9.2.2012
- Nussbaum, Martha (2011): *Taloukasvua tärkeämpää: Miksi demokratia tarvitsee humanistista sivistystä*. (suom.) Timo Soukola. Helsinki: Gaudeamus.
- Rousseau, Jean-Jacques (1905/1762): *Émile eli kasvatuksesta*. (suom.) Jalmari Hahl. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Taipale, Joona (2016): Tove Janssonin ”Näkymätön lapsi” ja sosiaalinen peilaaminen. *Psykoterapia* 35 (1).
- Universal Periodic Review (UPR)-prosessin 2017 suositukset.
- Wollstonecraft, Mary (2011/1792): Naisten oikeuksien puolustus. (suom.) Ville-Juhani Sutinen teoksesta *Vindication Of The Rights Of Woman*. . Turku: Savukeidas.

**IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE**

info@ihmisoikeuskeskus.fi

www.ihmisoikeuskeskus.fi

www.facebook.com/Ihmisoikeuskeskus

Twitter: @FIN_NHRI